

WORKSHOP I–2019

3. a 4. 10. 2019

SHORT PAPER

ABSTRAKT

Předmětem vědecké práce je zmapování tendencí v architektuře na území CHKO po roce 1992, kdy byl přijat zákon O ochraně přírody a krajiny. Ve druhém roce doktorského studia bylo mým hlavním úkolem zmapování současné výstavby v 26 Chráněných krajinných oblastech a ve 4 Národních parcích České republiky. Rozdílnou situaci výstavby porovnávám ve vztahu k současně platným regulativům, které jednotlivé oblasti uplatňují při schvalovacím procesu. Dále si kladu otázku, zda je naše vnímání k výstavbě ovlivňované regionalismem kritickým nebo spíše historizujícím. V rámci prezentace bude představena dosavadní příprava na publikaci Stavby v chráněných krajínách.

CÍLE VÝZKUMU A ČLÁNKU

Vybraný segment architektury nabízí velkou škálu realizací ve velmi citlivém území a velmi často udává nezaměnitelný ráz české krajiny. Hlavním cílem je systematicky zmapovat aktuální situaci a vyhodnotit účinnost platných regulativů. Záměrem je kritická reflexe současných regulativů. Práce by měla obohatit tuto problematiku o teoretické zhodnocení současného stavu české architektury.

Regulace jsou v těchto výjimečných oblastech jistě potřeba avšak práce upozorňuje na potřebu současné regulace po téměř třiceti letech fungování zrevidovat a přizpůsobit požadavkům dnešní společnosti.

I přes složitý proces povolování staveb v CHKO a NP v současnosti vzniká celá řada kvalitních staveb, kterým je potřeba věnovat pozornost. Příčinou je zájem o menší zakázky i u předních velkých renomovaných českých ateliérů, ale také se na scénu uvádí velká řada mladých začínajících architektů právě drobnými realizacemi kapliček, rodinných domů, ale i rozhleden nebo horských hotelů. Díky jejich elánu a nalezení konsenzu s ochránáři tak vzniká v chráněné krajině charakteristická vrstva pro naše století, která zůstává v souladu s krajinou i s přírodou a je si vědoma jedinečnosti své lokace. Tyto příklady systematicky katalogizují a třídím do užšího výběru pro vznik publikace Stavby v CHKO.

REŠERŠE LITERATURY A JEJÍ KRITICKÉ ZHODNOCENÍ

1. VALENA, Tomáš. Vztahy: O vazbě k místu v architektuře. Zlatý Řez, 2018. ISBN 970-80-88033-05-9.
2. VOREL, I. a kol. (2004): Metodický postup posouzení vlivu navrhované stavby, činnosti nebo změny využití území na krajinný ráz. Nakladatelství Naděžda Skleničková. Praha
3. Kenneth Frampton: „Za kritický regionalismus: šest bodů pro architekturu rezistence“, in: Monika Mitášová: Oxymoron a pleonasmus I. Texty o kritické a projektivní architektuře. Praha 2011.
4. Rostislav Švácha (ed.): Regionalismus a internacionalismus v soudobé architektuře, Praha 1999.
5. Alexander Tzonis, Liane Lefavre: Proč dnes kritický regionalismus (1990), in: Rostislav Švácha (ed.), Regionalismus a internacionalismus v soudobé architektuře, Praha 1999.
6. Sešity Jak stavět v CHKO ... / AOPK

7. Hron, P. (1999). Původní venkovská zástavba v oblasti Jeseníků, její zachování a rozvoj: [domov, kolébka lidskosti]. (Vyd. 1). Moravský Beroun: Moravská expedice.

Ekolog Bohuslav Blažek ve svých pracích upozorňoval na to, že hlubším významem obnovy venkova není návrat k folklóru nebo tradiční architektuře, ale k tomu, že venkovští lidé rozuměli přírodě a určitému svému kulturnímu světu. Za zamyšlení tedy stojí Blažkova teze, že venkov nepotřebuje vyhlášky nařizující venkovský styl, ale daleko více potřebuje moudré místní zkušenosti, selský rozum a schopnost řešit problémy každodenního života.

Tradiční zástavba na venkově byla vždy vázána na místní podmínky, zejména na dostupné stavební materiály a na počasí. Současně musela plnit potřeby zemědělského provozu. Stavění bylo vždycky drahé a doprava stavebnin nákladná a svízelná. A tak se bral stavební materiál z nejbližšího okolí. (Hron, 1999) Lze ale ještě i dnes po stavebnících požadovat, aby stavěli v uměle omezených možnostech?

POJMENOVÁNÍ ŘEŠENÉHO PROBLÉMU, RESPEKTIVE FORMULACI VÝZKUMNÉ OTÁZKY, EVENT. PRACOVNÍ HYPOTÉZY

Existují univerzální kritéria pro zastavitelná území v chráněných krajinných oblastech u nás – především tedy v 3. zóně chko, která lze opřít o znění zákona – konkrétně například o definici krajinného rázu v zákoně?

V souvislosti s výstavbou v chráněných krajinných oblastech se často mluví právě o regionalismu. Od 19. století rozlišujeme dvě formy regionalismu, kritický a historizující. Kritický regionalismus vyžaduje poněkud hlubší porozumění a soustředění se na kvalitativní vlastnosti vnímaného objektu. Pozorovatel při hodnocení používá kritický rozum, který se neřídí žádnou známou šablonou, ale všímá si aktuálního prostředí. Naproti tomu historizující regionalismus hledá při hodnocení objektu podobnost na základě formálních znaků, které má pozorovatel ve své hlavě uložené jako vrstvy obrazů z vizuálního vnímání světa. Jedná se v podstatě o pozitivistický přístup ke stavbám, které hodnotíme především podle jejich stylu a zevnějšku a mohou být často otázkou vkusu a osobní zkušenosti.

V českém prostředí je na stavby pohlíženo především způsobem druhým, tedy historizujícím. Pro většinu pozorovatelů není ani tak důležitý vztah stavby s konkrétním místem, zásah do terénní konfigurace, přizpůsobení se převládajícímu směru větru, orientace vůči světovým stranám a slunci na obloze, skutečnost, zda se jedná o tradiční materiály a podobně. Důležitějším a rozhodujícím bývá zpravidla použití známých tvarů a ornamentů, barevnosti, určité zdobnosti a dá se říct detailu, který na krajinu nemá téměř žádný vliv. Požadavkem orgánu ochrany přírody a krajiny by tedy mělo být daleko více přizpůsobovat stavění místním podmínkám nežli místním tradicím. Dnešní, hojně používané regulativy předepisující tvar domů, sklony střech, velikosti, tvary a členění oken, typy mansard, vikýřů a podobně, jsou ve skutečnosti přejímáním formálních znaků chráněné oblasti. Důvodem nebo spíše výhodou pro orgány ochrany krajiny může být i nepřilíš vysoký požadavek na kvalifikaci úředníků v oblasti výstavby/architektury, kteří tyto znaky relativně snadno posoudí dle vypracovaných tabulek a vypracují tak poměrně rychle závěr, zda stavba splňuje požadavky CHKO či nikoliv.

V dějinách architektury je Architektura chápána jako zrcadlo doby. Platí to tak ale i dnes, když se snažíme o přejímání formálních znaků předminulého století a předmoderní doby? (Valena, 2018)

METODIKA – POPIS POUŽITÝCH METOD

Archivní studium podobných projektů, odborných článků a publikací na téma regulace výstavby, chráněné krajinné oblasti, tradiční a současná architektura v CHKO, změny v zákoně, plány péče, manuály.

Sběr dat pomocí webového formuláře o projektech v CHKO a NP ČR a jejich katalogizace.

Fotodokumentace vybraných projektů ve spolupráci se studenty z ateliéru Fotografie na Fakultě umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyněho pod vedením Lukáše Jasanského a Silvie Milkové. Jejich úloha je zaměřena na zachycení fotografovaného objektu v jeho pravém kontextu.

Projektování v CHKO.

PROZATÍMNÍ VÝSLEDKY

Webový formulář.

Knižní publikace:

- MRÁZOVÁ, Michaela. Manuál užívání (si) veřejného prostranství Pustevny – Radhošť. Praha: Česká technika – Nakladatelství ČVUT, 2018. ISBN 978-80-01-06422-1.

Článek v časopise:

- MRÁZOVÁ, Michaela. „Dukla mezi hausbóty“. In: Architect+08. Praha: Architectplus, 2018, č.08, s. 36-37.
- MRÁZOVÁ, Michaela. „Jít příkladem“. In: Architect+09. Praha: Architectplus, 2018, č.09, s. 32-33.

Grant:

- řešitel SGS grantu – SGS18/199/OHK1/3T/15
Současné tendence výstavby v CHKO (Česká republika od r. 1992)
- člen týmu SGS grantu – SGS19/201/OHK1/3T/15
Současné malé a úsporné individuální bydlení v Čechách

Workshop:

- Workshop Sušárna od/pro Jurkoviče (CHKO Beskydy)
Spolupráce: Ing. Radmila Fingerová, doc. Ing. arch. Kamil Mrva, Ph.D.
pro studenty z FA ČVUT v Praze a VUT v Brně

Soutěže

- Vinařství Mikrovín Mikulov; Vyzvaná architektonická soutěž 2018-06-11
Vinařství na území vápenatého pohoří chráněné oblasti Pálava a Dunajovické kopce.

Konference

- Politika architektury 2018; Příspěvek: Pustevny jako reflexe a prezentace společnosti

Spolupráce se správou CHKO Beskydy – s ředitelem regionálního pracoviště Mgr. Františkem Jaskulou

Výuka

- Odborný asistent v ateliéru ZAN Balejová od září 2017

ZÁVĚR – VYHODNOCENÍ DOSAVADNÍHO VÝZKUMU, NASTÍNĚNÍ DALŠÍCH NÁMĚTŮ NA JEHO POKRAČOVÁNÍ

V dalším roce bude pokračovat práce na knize Stavby v CHKO, která má za úkol popularizovat soudobou architekturu na územích CHKO a podílet se tak v na osvětě ohledně tohoto tématu v českém prostředí.

Dále bych ráda porovнала schvalovací proces v České republice se zahraničními příklady.

Výzkum je cílen jak na vlastníky domů, coby potenciální stavebníky, tak i na stavaře a architekty, kteří se dostávají k zakázkám ve velkoplošně chráněných krajinných oblastech, tak v neposlední řadě na pracovníky správních orgánů, kteří mají v moci povolování, popřípadě zamítání staveb a snad ještě důrazněji na politiky, jejichž snažení by mělo vést k rozvoji našich regionů.

Změnou našeho přemýšlení o krajině musíme zabránit tomu, aby se náš životní prostor stal snůškou anonymních stylů, ale i orgií selských a nostalgických (rustikálních) klišé či objektů inspirovaných americkými televizními seriály, které jsou právem nazývány „podnikatelské baroko“. (Hron, 1999)

Ing. arch. Michaela Mrázová
doktorandka

Dne 30. srpna 2019